

MAXIDA MÄRAK ger jojken

BILD: ALICE JOHANSEN

ny roll

**Hiphop, reggae, rock ...
Inget är Maxida Märak
främmande. Och när hon
upptäckte bluegrassen
fann hon oväntade
kopplingar till sin egen
samiska identitet.**

TEXT: RALPH BRETZER

Det är långt mellan Rosine i Kentucky, där bluegrassmusikens skapare Bill Monroe föddes, och Jokkmokk i den svenska delen av Sápmi. Ändå är det slående hur väl texten på en modern bluegrassklassiker som Steve Earles The Mountain fungerar tematiskt i en samisk kontext, inte minst vad gäller förhållandet till marken och hur den hotas av gruvnäringen.

Häromåret spelade den samiska sångerskan Maxida Märak in just den låten tillsammans med Downhill Bluegrass Band, med en del av texten översatt till samiska.

– I Appalacherna bodde också folk som ingen egentligen tog hänsyn till innan de [gruvbolagen] insåg att de kunde utnyttja marken. Och även bluegrassens klassades som djävulens musik, precis som vår musik, säger hon.

Samarbetet med Downhill Bluegrass Band började efter att Märak under en turné framfört The Mountain ensam med gitarr. Med på turnén fanns Downhills kontrabasist Kajsa Kjellgren Westin.

– Låten var aktuell då för det hade just börjat pratas om gruvan i Gállok. Då föreslog Kajsa att vi måste göra något tillsammans med den, eftersom det var en bluegrasslåt. Vi gjorde en singel med den låten och en som Jonas Kjellgren i bandet skrev som heter East of the mountains. Singeln blev jättestor i Sápmi. Det blev kamplåtar, kan man säga, eftersom vi hela tiden utsätts för den här exploateringen av gruvbolagen, berättar Maxida.

– Det är intressant att se hur samhällsproblem som vi tror är interna inte är så interna. Det var där- →

Maxida Märak

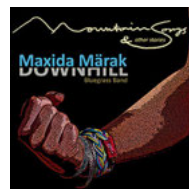
Ålder: 26 år.

Bor: Jokkmokk.

Är: Rappare, hiphopproducent, jojkare, sångerska.

Aktuell:

Med debutalbumet Mountain songs & other stories och live på Folk-

och Världsmusikgalan i Stockholm den 14 mars och på klubben Måndagsfolket på Folkteatern i Göteborg den 16 mars.

→ för jag gjorde en cover på The Mountain. Det var precis som om han hade skrivit den om mina marker.

EFTERSOM SINGELN SLOG så väl ut bestämde de sig för att jobba mer tillsammans. Pengar söktes, och blev beviljade, för att göra en fullängdare, men projektet drog ut på tiden. När singeln spelades in var Märak höggravid och hon var sedan mammaledig ett år. Samtidigt har det behövts en hel del pusslande eftersom Downhills medlemmar är spridda över landet. Att Maxida Märak dessutom har en annan karriär som jojkare och hiphop-producent har inte underlättat.

– Vi kände att det var bättre att låta det ta sin tid så att det blev bra snarare än att stressa fram något som vi inte blev helt nöjda med.

Till slut blev albumet i alla fall klart och det släpptes sent i fjol. Mountain songs and other stories är tvåspråkig och Maxida Märak växlar mellan att sjunga på engelska och jojka på samiska. Processen att förena det samiska med det amerikanska har inte varit okomplicerad.

– Den traditionella joken är inget västerländskt sångsätt. Det är en tonsatt känsla, den behöver inte ha någon bestämd rytm och det finns inga upplägg för vers och refräng, medan bluegrass är beroende av sin rytm. Det är lätt att lalla iväg när man ska försöka göra traditionell jojk i takt till annan musik. Plötsligt blir det något helt annat än jojk och det var vi inte alls ute efter.

Även det språkliga bjöd på utmaningar – det ordrika samiska språket har inte bara svåra böjningar.

– När man översätter engelska till lulesamiska får

man verkligen tänka om, för grammatiken är helt olika. Man märker ibland att man får rappa på för att hinna få med all information. Det är en konst att göra det utan att det låter konstlat.

Hon berättar att hon lyssnat en del på bluegrass även innan samarbetet började, utan att egentligen tänka på att det var det hon lyssnade på.

– För mig är det ganska rätt. Det är arbetarklass-musik. Det finns en bitter underton i texterna och i musikflödet som jag är väldigt fascinerad av. Jag har väl ett slags romantiserad bild av det där: den där gamla gubben som sitter med en banjo vid något gammalt hus nere i södern. Egentligen är jag hiphopproducent och producerar min egen musik. Men det är väldigt intressant att leka utanför sin genre. Jag tror att det hörs att jag inte försöker vara någon bluegrassångerska utan bara är Maxida som älskar de här låtarna.

SAMARBETET MED DOWNHILL är inte det första där hon låter den samiska musiken möta musik från andra hörn i världen. På egen hand blandar hon hiphop med jojk och förra vintern var hon med i SVT:s Sápmi sessions där hon gjorde en ny låt från scratch med rapparen Aki från Labyrinth och reggaebandet King Fari Band.

När vi pratar vid är hon nyss hemkommen till Jokkmokk från Stockholm där hon uppträtt tillsammans med Mando Diao. Tillsammans med dessa har hon gjort den officiella låten till skid-VM i Falun, som invigs den 18 februari. ¶

Fotnot: Gállok är det samiska namnet för Kallak, en plats i Jokkmokks kommun där det har stått en strid kring de provsprängningar som bedrivits där.

och brittisk folkmusik och här gör små läckra musikaliska illustrationer på sin fiol.

Sammantaget gör dessa ingredienser att jag utan problem kan utbrista i ett jönköpingskt "överstyvt"!

BENGT EDQVIST

Lättjans Kapell

Sju dödsynder

BOONSKA RECORDS

TEATERMUSIK. Teatermusik tänkte jag vid en första genomlysning, mycket

på grund av en mångfacetterad och till viss del lite udda men ändå så teatertypisk sättning, bestående av fiol, dragspel, mandolin, gitarr, klarinett, trummor, vibrafon, balalajka och kontrabas. Sjuttioalsteatraliska sångröster har Cristina Viksten och Olle Andersson. Det framgår också, i pressreleasen, att det är till detta musiken är ämnad att användas. Så i det sammanhanget funkar säkert denna tonsättning av de sju dödsynderna, och kanske även om man sett pjäsen, och den visat sig vara bra. Men som helt fristående skiva är det måttligt njutbart. Fria Proteatern var en suverän fri teatergrupp som hade näsa för det aktuella, både textmässigt och musikaliskt. Lättjans Kapell låter lite som Fria Pros lärjungar, första terminen, även om instrumenthanteringen är helt okej.

BENGT EDQVIST

Maxida Märak & Downhill Bluegrass Band

Mountain songs & other stories

LIMESTONEHOUSE MUSIC

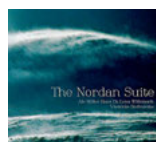

SAMISK BLUEGRASS. Vem kunde tro att den samiska och den amerikanska musiktraditionen kunde gifta sig så naturligt? Sångerskan Maxida Märak hittar här en naturlig ton tillsammans med kompande bandet Downhill Bluegrass Band. Så vitt jag vet är det här en ganska unik crossover men när man hör det oskavande resultatet är det konstigt att inte fler provat på det.

Nu handlar mycket om att Märak bemästrar samisk sång med lika stor behållning som den träsksmakande amerikanska folkiditen, men även i tematiken hittas beröringspunkter om urfolk, storfinsansens exploatering av naturen och om folkets resning. Och det är i de innerligaste mötena mellan fladdrande mandoliner, lätta som fjärlingsvingar, och Märaks pondusfyllda röst som albumet når högst.

Gähtsså gieres corey är både tung och slingrig, titelspåret The Mountain luftigt och välkomnande. Maxida Märak är just nu även aktuell med samarbetet med rockgruppen Mando Diao med Love last forever, den officiella låten för skid-vm i Falun. Missa inte!

THOMAS JONSSON

Ale Möller / Lena Willemark / Hans Ek / Västerås Sinfonietta

The Nordan suite

PROPHONE/NAXOS

FOLKMUSIK MÖTER KLASSISKT. Det är svårt att riktigt förstå omfattningen av det inflytande och den påverkan som Ale Möller och Lena Willemark haft (och har) inom svensk folkmusik och all närbesläktad musik. Eller är det rent av tvärtom, lätt att förstå?

För drygt tjugo år sedan gav duon ut skivan Nordan, och här kommer ett slags uppföljare, fast på ett annat sätt. Ett slags symfonisk, folklig crossover. Klassisk musik i folklig tappning är ju inget nytt påfund i Sverige. Men till skillnad från Alfvén och Peterson-Berger finns inte den sockersöta bilden av gröna hagar och vajande sädesfält på den här skivan. I stället är det den Möllerska blandningen av hela världens musik som krockar med symfoni och nordiskt vemod.

Krocken blir inte alltför våldsam, men är till och från rätt svårtillgänglig. All musik på skivan är komponerad av Ale Möller och dirigenten/arrangören Hans Ek som här leder Västerås Sinfonietta, med några inslag av traditionella spelmannslåtar.

Lena Willemark är i dag förebild för många unga folksångerskor. Hon är ju, på gott och ont, drottningen av innerlighet. I det här sammanhanget passar det utmärkt. Men här finns också tungt ensemblespel när hela sinfoni ettan brötar loss, som i Intermezzo 3: Ormdans. Jag gillar också den suggestiva sju minuter långa Gullharpan där Lena får ta i ordentligt.

En bra, men svår, skiva.

LARS LIND

Obsi

Obsi

HOOB RECORDS

MJUKT JAZZIG POP. Maja Gödickes röst smeker sig ut ur högtalarmembranen

och in i hörselgångarnas diton. Bakom henne tassar en samling vänner från musik-Göteborg med en naturligt avspänd spänst i stegen. Så är det också gitarristen Simon Ljungman (från Håkan Hellström och Augustifamiljen) vi hör, ihop med Andreas Jensen(ex-Fibes! Oh, Fibes!) och Mischa Hayman (Lucknow Pact). Jazzkändisar som Nils Berg (The Stoner, Håkan Hellström) och bröderna Kallerdahl medverkar också.

Tankarna går till några akter på independentscenen i början av 1980-talet, när det jazziga mötte akustiska gitarer. Sånt som Weekend – som sprang, nej, smög fram ur resterna av Young Marble Giants – och inte minst Tracey Thorns förehavanden i först Marine Girls, sedan solo och i Everything But The Girl. Stina Nordenstam och Nina Persson bor också granne med Obsi, liksom kanske The Tiny. Den 60-talsdoftande Unmarry me har möjligen Mazzy Star i kikaren.

